

Vypravoval mi to přítel, ale stojí to za to, abych si to nechal pro sebe.

V jednom zatuchlém koutě malostranském — kdež také jinde? — žil člověk podivín, člověk nedružný v tomto národě tak družném, že i samotáři v něm jsou zesocialisováni: ustavili se nedávno ve zvláštní společnost, v družstvo vzájemně se podporujících pavouků nebo komárů s ručením obmezeným. Náš podivín byl tak trochu básník, trochu hudebník. Byl to člověk, jakých je již málo, jakýsi přežitek symbolismu, který sprádá svou chudokrevnou poesii z mlh, rosy, tančících víl, měsíčního svitu a snů. Člověk nemladý a poněkud sražený, zakřiknutý, z nějakého rodu, který je poznamenán již na vyhynutí, někdo, koho zabíjí dnešek útočný, bujarý, vřiskavý, strakatý, s širokými rameny a lokty, výbušný a bezohledný jako zima mouchy. A byla to opravdu v tomto případě moucha melancholická. Když šla hudba s činely a bubny ulicí, když jí duněly kamióny a auta tak, až se zdi otřásaly, choulíval se náš pavouk do sebe a litoval jednoho: že nebyl stvořen nějakým motýlem, který měl v prenatalním stavu kuklu a mohl se do ní zakuklit v nějakém starém zapomenutém koutě tohoto divokého ryčného světa a který pak, když z té kukly vyletěl, nežil již dlouho, a pokud žil, nemusil si shánět potravu ani se ukrývat před jinými motýly.

A jak žalostně vypadaly teprve jeho verše, které jako by se potácely opile neustále v nějaké barevné mlze, vedle moderních veršů, které našlapovaly zpupně a hlučně na své podpatky,

191
kovově ryčné, útočné jako bodlo vojákově, výbušné jako bomba nebo granát. Tento člověk byl ve svém živlu, jen když vzal do ruky housle. Bylo třeba vidět jeho dlouhé pavoučí prsty, jak bezpečně jezdily po krku toho nástroje a zatínaly se do jeho strun. A jaká prška tónů sypala se pak zpod nich! Ale to dalo se stále řidčeji a řidčeji, neboť naše melancholická moucha měla přejemný sluch, který jí otravoval život, podryval zdraví, užíral všechnu radost. Ticho bylo mu potřebou duše. Jen z ticha se mohl něčeho domyslit nebo dotvořit. Ale hleďte ticho v Praze! Nejhluchnější město Evropy! Pianopolis! Politikopolis! Gramofono- a radiopolis! Autopolis! Kamelotopolis! Jen žádná Akropolis! Pro tento příliš jemný sluch zalezl do plesnivé malostranské díry, do takového podivného ostrůvka ticha, kterých opravdu není již v Praze mnoho.

Náš škvoreček bydlil v směšně malinkém pokojíčku, jehož okna vedla do klášterní zahrady; hleděl-li kosou napravo, zahlédl několik žeber starého kostela, zahlédl-li se kosou nalevo, padl jeho pohled na budovu klášterní s několika celami a s velikým refektářem. Žili tam již jen dva nebo tři mniši; a v létě, když byla okna otevřena, slýchal klidný hlas novicův, předčítající k obědu třem starcům... Ten jeho pokojík byl tak podivně vestaven do komplexu vysokých nájemných domů, že to bylo skoro cosi jako holubník pro sebe, holubník opravdu stvořený pro holuba velmi churavého. Byl celou soustavou schodovitých pavlačí oddělen od ostatních nájemníků a souvisel jen jednou stranou s lidskými obydlími. A právě ta strana stala se našemu pavoukovi osudnou: pramenem velkých a velkých trýzní. „Představ si,“ povídal mi přítel, „co mi nepověděl, když jsem ho jednou po velké námaze našel a navštívil. Musil jsem přelézt ovšem přitom desatery dřevěné schody, provléci se paterým katrem, proplazit se osmerou pavlačí. Vždy dva nebo tři metry do výšky a metr dolů. A takovým ironickým řádem, představ si, šlo to tak asi do výše pátého nebo šestého patra. Ten pokoj, kde bydlil, měl docela prostý a chudý nábytek, ale přece byla tam pohovka, a na té našel jsem svého Oblomova

192 jako trosečníka na vraku. Měl uši ucpané asi paterou vatou a nerad z ní vstával. A jako na omluvu řekl mi: „Pomyslete si, kdybych se prokopal touhletou stěnou,“ — a klepl prstem na stěnu, k níž se přimykala ta pohovka, — „propadnu se z výše asi patnácti metrů rovnou na pódium a za katedru nejslavnějšího přednáškového sálu universitního.“ — „Šílíte? Jakýpak universitní sál zde vedle toho vašeho holubníku?“ — „Pardon, *pod* mým holubníkem. Pravím vám, asi tak patnáct metrů hloubky.“ A vysvětlil mně, že opravdu sousedí s velkým slavným historickým sálem, který mohl pojmut snad tisíc lidí a byl tak vysoký, že spojoval ve své výši čtyři až pět pater. Měl také podle toho dvojitou galerii, nižší a vyšší.“

Byl to opravdu slavný historický sál, snad největší sál Prahy. Vykládalo se, že tam byla v sedmnáctém a osmnáctém století šlechtická resource pražská, že se tam pořádaly veliké a slavné plesy, na jednom z nich že tančil Petr Veliký, když se vracel ze svého holandského učení přes Prahu na Rus, že tam byly pořádány večírky, z nichž jednoho účastnil se prý sám Beethoven, když nedaleko odtud rozbil na několik neděl svůj stan, v společnosti svých šlechtických přátel a mecenášů. Pořádaly se tam také souboje, při nichž byl jednou Casanova sekundantem. Pak klesal ten sál níž a níž, až nakonec byl sotva víc než obyčejná dupárna, navštěvovaná dělníky, tovaryši a služkami, až jej z jeho ponížení pozvedla universita, která neměla své budovy a hledala pro své posluchárny místnosti v soukromých domech.

„A představ si,“ referuje mi náš společný přítel, „mám strašně jemný sluch a slyším jasně všechno, o čem se tam vykládá. Slyším definice z římského a z kanonického práva, slyším hypotesy fyzikální, slyším teorematy filosofická. Nemohu neslyšet přes pateru vrstvy různě složené vaty, napuštěné parafinem, kterou si vkládám do uší. Představ si, že slyším spory o psychofyzickém paralelismu, že jsem včera vyslechl dlouhou přednášku o sociologii sportu, že mne předevěřím trýznila takhle krásně skandovaná věta: Bůh byl, pánové, jen pracovní hypotesou Descartesovi, později ho už nepotřeboval, jako ne-

193 potřebuje zedník lešení, když je dům pod střechou. Před týdnem zahřměl mně odtamtud hromový potlesk posluchačstva, které projevovalo svůj souhlas s myšlenkou proslulého a oblíbeného profesora: Pánové a dámy, poesie buď bude sociální, nebo nebude.“

„A to tě tak pobuřuje? Vždyť to můžeš číst desetkrát denně v denících nejružnějších politických stran.“

„Rozuměj mi, mne nepohoršuje obsah téhle věty, snad je to pravda, ale ten strašný kakofonický řev, který se za ní zdvihl a vevalil se jako lavina do mé bytosti, jako by se zeď sesula, střecha spadla, cihly a kamení se mi nasypaly do mozku. Mučím se a vysiluji se od té doby, chci ty disonance rozvést v harmonii, a nemohu a nemohu. Ale,“ a nahnul se ke mně a šeptal mi to tajemně do ucha, „to nejhorší teprve přijde. Ty myšlenky, které tam byly utroušeny, slyším i v noci. Představ si, i v noci! Mýlil by se, kdo by si myslil, že jednou vysloveny, dozněly, zmizely s vlnami zvukovými z prostoru toho ohromného sálu. Ne, ne, pravím ti, to je klam. Ty tam žijí dál a v noci, když všechno ztichne, probudí se nějakým záhadným způsobem k novému životu; tančí, zpívají, bijí se, rvou se... dnes v noci to byl strašlivý brajgl, nezamhouřil jsem oka, pomysli, praly se spolu l'art pour l'art a tendence. Měly v rukou nějaké papírové pytlíky naplněné vzduchem, které si rozbíjely o hlavu, ty třaskaly, až mi v kloubech praštělo. Bude-li to trvat ještě tři dny, určitě z toho zemru; pravím ti, určitě zemru!“

Ale nezemřel náš dobrý přítel Bořivoj Konipásek. Den poté vyšel si na procházku, a jak tak jde kolem dveří té příšerné obludy, té posluchárny, která jej tolik trápila, vidí domovníka ze svého domu, pana Švertásku, jak ohromným koštětem vymetá prach a smetá ze sálu. Byl to jeho úkol, za který byl placen. Každý večer, když přednášky byly skončeny, měl vymést z posluchárny všechno neřádstvo, které se tam nahromadilo, bláto jako útržky papíru a novin a ohryzky jablek a hrušek, které naháze i na podlahu posluchači a posluchačky. Za to byl právě

placen pan Švertásek. Universita, jak byla chudá, neměla svých vlastních sil k čištění toho ohromného velesálu, i svěřovala tuto funkci domovníkovi sousedního domu, kterému podléhal také náš básniček.

Konipásek, jak tak šel kolem toho vchodu, povšiml si dobře domovníka, který ho také shovívavě pozdravil. Schválně zašel utrápený básník do vinárny a prodlel tam déle než obyčejně, z touhy, aby si co nejvíc zkrátil noční hodiny svého utrpení, kdy se nevykoupené věty a these a sentence a definice rozžily ve svůj záhrobní život a bombardovaly tak ukrutně přejemně sluch houslisty a básníka. Vrátil se před dvanáctou a v obavách ulehl na pohovku. Naslouchal chvíli vyděšeně do tmy, ale záhy se uklidňoval. Nic! Neslyšel nic, v posluchárně bylo hrobové ticho. Nevěřil svému sluchu. Ticho! Rajský balzám na rány duše! Ticho a zase ticho! Ticho jako na dně vod jezerních! Poslouchá čtvrt hodiny, poslouchá půl hodiny, poslouchá hodinu. Nic, nic, nic! Jeho duše je sám jásot a samo díkůčinění osudu. Druhý den vyšel si zase podvečer na procházku, ale s domovníkem se nestřetl. Vrata posluchárny byla uzamčena. Vrátil se z vinárny už o desáté. Sedl ke stolu, namočil pero, chtěl psát, ale najednou zaúpěl jako poraněná zvěř a přitiskl si dlaně k uším. Jaký pekelný mumraj ozýval se to za stěnou, jaký řev, jaký divoký kankán tančený v dřevácích! Jaké rány pěstí do hlavy, jako by se zdi bořily! A to všechno trvá až hluboko přes půlnoc, až do svítání. Rozumí se, že Konipásek nezamhouřil ani oka.

Večer jde zase na procházku stopami minulých dní, ve dveřích sálu ohromná ramenatá postava pana Švertáska, zahalená dýmem prachu. Pozdraví se spolu a pan Švertásek svěřuje se mu v jakémisi záchvatu blahosklonnosti: „Včera jsem na to neměl čas, přihnul jsem si trochu u Bachorů. Proto dnes je toho tolik. Hulí se z toho jako z lokomotivy.“ — „A to si to odpouštíte častěji, tohleto metení?“ praví mu obodřeně Konipásek, kterému jako by něco svítalo v mozkovici. „No, tak skoro ob den, někdy i ob dva. U Bachorů mají výtečného kozla, pane spisovatel. Taky by si tam měli zajít! A to bych byl hlupák, abych to dělal denně.

Přišel bych takhle za měsíc o plíce. Za těch pár mizerných grošů, co člověku dají, je toho až habaděj.“

Konipásek se vrátil záhy domů a bylo, jak předvídal: ticho, ani muk. Švertásek vymetl s prachem patrně i všechny ty hypotesy, these, myšlenky, které tu jindy řádily; nebylo aspoň po nich ani potuchy, byly pohřbeny tentokrát dokonale a asi navěky. Jaké zázračné koště má ten Švertásek! Mete tak důkladně, že v jeho stopách nezbude nejen ani papírku, ale ani sebemenší, sebenepatrnější myšlenečky.

Ale teď stanula před jemnosluchým Konipáskem strašná otázka: jak přimět Švertáska, aby denně večer co večer konal svou povinnost a vymetal smetí z posluchárny? Druhý den večer marně ho hledal náš básniček mezi dveřmi toho obludného sálu: byly zamčeny jako vrata věznice. Ne bez rozpaků odvážil se za ním Konipásek do jeho doupěte a zapředl ho do delšího filosofického rozhovoru, v němž se mu snažil ujasnit jeho povinnosti a nakonec třaslavě vsunul mu do ruky tři korunky a pronesl jemnou výzvu: „Tak, pane Švertásek, a teď půjdeme za svou povinností a vymeteme ten hörsál.“

„A to bysme byli blázni, pane spisovatel. Teď, když máme tři koruny, půjdeme na kozla k Bachorům.“ A Švertásek jako pravý rek zůstal neoblomný. A utroušené, nevymetené myšlenky a myšlenečky aspoň ob noc straší v tom slavném sále dál.